

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasilo jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrsko kraje za celo leto 5.44 K, za pol leta 2.72 K, za četrt leta 1.36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5.96 K, za pol leta 2.98 K, za četrt leta 1.49 K. — Za Ameriko za celo leto 7.28 K. — Posamezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštnine proste. Ne-frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 2.

V Ljubljani, dne 12. januarja 1906.

Leto IX.

NASLOVI:

Za vse dopise, rokopise, pisma, tičoča se lista: **Uredništvo „Rdečega Prapora“**, Ljubljana.

Za denarne pošiljatve, naročila, reklamacije, inserate i. t. d.:

Upravništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana. Židovske alice štev. 5/1.

Vollni načrti.

Nekaj dobrega je velikansko volilno gibanje delavstva in precejšnja odločnost Gautschevega nastopa v poslanski in gosposki zbornici že rodila. Število absolutnih sovražnikov splošne in enake volilne pravice se je že zelo skrčilo in malokje se drzne še kdo nastopiti, pa naravnost zametavati volilno reformo. Samo Velenemci Steinovega kalibra so se tako komični, da se postavljajo kakor kavke na gnojišču kurialne krivičnosti in semtertja zakokodajska «Slov. Narod», ki nikoli ne ve 24 ur zaporedoma, ali naj se odloči za reformo, ali proti njej.

Toda optimisti se ne smejo misliti, da je s tem splošna in enaka volilna pravica že priborjena, kajti velika večina njenih dobrih prijateljev nosi krinko, za katero se skriva pristna krivičnost. Saj je ni besede človeškega jezika, ki se je ne bi moglo obrniti in zlorabiti; ni ga načela, ki ga ne bi bilo mogoče popačiti. In če bi bila splošna in enaka volilna pravica prepuščena njenim najnovejšim zagovornikom iz meščanskih strank, bi dobila tako lice, da je ne bi nihče več izpoznal. Vsi so navdušeni za splošnost in za enakost, in

vsakdo hoče kaj nesplošnega in pa kaj nenakega; povsod iščejo «kavtele»; na vseh straneh imajo varovati «opravičene interese» in na vse zadnje se izleže iz vseh teh kombinacij lahko spaka, ki ne bode imela niti dlake splošnosti in enakosti več na sebi.

Pred vsem so tukaj krščanski socialci, pod komando političnega sleparja drja. Luegerja, ki se boje resnično splošne in enake volilne pravice kakor satan križa. Dunajska Schneider-Gessmann-Bielohlavek-stranka ve prav dobro, da bi ji kmalu odklenkalo, ako bi vsi odrasli ljudje dobili enako volilno pravico; v kratkih letih bi njih sedanja večina splavala po Donavi. Njihova demagogija pa jim seveda ne dovoljuje, nastopiti odkrito proti splošni in enaki volilni pravici, ker hočejo vedno veljati za ljudsko stranko in s tem sipljejo ljudem na Nižjem Avstrijskem že 12 let pesek v oči. Vrhutega pa tudi slutijo, da se v sedanjem času ne bode moglo več zadržati reforme in zato se mora Lueger pravočasno pripraviti, da se postavi v pozo zmagovalca in si da prižgati kadilo, češ: Jaz sem tisti, ki sem vam prinesel splošno volilno pravico, kakor se je leta 1897 postavil na rampo dunajskega parlamenta, pa je razglasil, da je vrgel Badenija.

Zato morajo biti krščanski socialci principiellni prijatelji splošne in enake volilne pravice. Ali v praksi morajo biti njeni sovražniki, ker se boje njene metle. Zato so iznašli sleparijo petletnega nepretrganega bivanja v volilnem okraju, s čemur bi oropali na tisoče delavcev za njih pravico.

In že se sliši, da hoče Gautsch res narediti poklon pred Luegerjem, pa upeljati če

že ne petletno, vendar dveletno nepretrgano bivanje v volilnem okraju. Koliko je na tem resnice, ne moremo vedeti, pač po lahko pravimo, da bi to bil pač nekoliko manjši rop, ali vendar rop in nobena vlada ne sme računati na to, da sprejmejo delavci molče tak zakon.

Drugačen je poskus poljske zlahte. Ta slavna gospoda zahteva indirektno volitve za Galicijo, misleča, da volilne može ložje terorizira in podkupi, kakor sto in sto tisoč direktnih volilcev. Ta atentat gospode iz poljskega kola je že vzdignil vihar, kakršnega ošabni stančiki menda niso pričakovali. Rusinski in poljski kmetje in delavci prirejajo shode, kakršnih se nikoli ni bilo v Galiciji in povsod protestirajo z največjo odločnostjo proti zlahčiskim namenom. Vlada pa ne sme pozabiti, da je Galicija sosedinja tiste Rusije, v kateri revolucija še nikakor ni premagana.

Zanimivi so tudi nemški liberalci, nemška ljudska stranka in podobne koterije. Tam se že vse mesece sem sanjari o «historičnem pomenu, o posebnih interesih i. t. d.» posameznih dežel, kar vse skupaj nima družega namena, kakor izumiti zistem, ki bi nemški manjšini v državi zagotovil večino mandatov. Zanimivo je, da se tisti meščanski Nemci nankrat navdušujejo za «historični» pomen dežel, ki so imeli vedno ogenj v strehi, kadar so prišli meščanski Čehi s svojim «historičnim pomenom dežel krone sv. Vavčava». Ta družba pagod iz minulih časov nikakor ne razume, da ima splošna in enaka volilna pravica tudi nalogo, temeljito pomesti ves prah «historičnih pomenov», pa izčediti prostor za nove, žive, sedanjemu času primerne zahteve. —

Listek.

Hans Kirchsteiger:

Pod spovednim pečatom.

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil E. Kristan.

II.

V novi krasoti je napočilo novo jutro. Solnce se skriva sicer še globoko za gorami, ali zlato ožarjeni oblaki rosé svetlo roso dol na Gospojno. Krave se že oglašajo za hrano, petelini so zamenjali nočnega čuvaja in razglašajo jutranjo uro čez hiše in ulice. Hlapci z zaspanimi obrazi, ki se komaj vidi oči v njih, prihajajo na dvorišče k vodnjaku, iz katerega izliva lesen žleb svežo gorsko vodo, pa se umivajo. S težkimi koraki tava stari cerkovnik preko pokopališča. Zarjavela ključavnica na vratih zvonika se škripaje umakne velikemu ključu, gori na zvoniku stoka in praska glasneje in glasneje, končno

zvok zvonca, potem dva, zopet udarca — ali se zvon še ni naspal, ali cerkovnik, ki vleče mehanično, nemarno za vrv? Končno se zvon vendar zavé svoje dolžnosti. Sedaj kliče glasno in jasno čez vas in dolino: Hvalite Boga! Zdrava Marija! — in vse roke, ki so se ravnokar polotile dnevnega dela, se sklenejo v kratko molitev.

Ali naš kaplan ne sliši kikerikanja mladih kuharičinih ljubljencev, zaprtih po dvanajst in dvanajst v maloštevilnih kletkah in dobro hranjenih; on ne sliši vrabcev pred oknom, ki smelo zahtevajo svoj zajutrak; saj ne sliši niti zvonca z bližnjega zvonika, dasiravno je okno odprto!

Ali komaj je umolknil zadnji glas zvonca, pa se strese glas vsled poka iz možnarja. Jeka meče zvok od gore do gore in še ni dosegel tal v dolini, ko počí drugi strel in takoj mu sledi tretji, da pač nihče ne pozabi, da ima danes mlinarjeva Cenka svatbo s Pepetom kmeta bogatina.

V vasi in v celi župniji je danes praznik, ki veseli stare in mlade. Seveda ne zaradi ponosne mlinarjeve Cenke, tudi ne zaradi bogatega kmetovega Pepeta, ki ga tukaj niti ne poznajo, ker prihaja iz štiri ure oddaljene župnije, pač pa ker počiva danes delo radi bogate svatbe po vseh hišah, ker se bode mladina lahko nagledala do sitega, a starina bode videla nekaj novega in bode imela zopet govoriti o čem.

Strelji so zbudili tudi kaplana iz spanja pravičnega; hitro je vstal ter odšel z brevirjem v vrt, da prouči predmet, o katerem bode danes predaval v šoli; tam izmoli pripravljalne molitve za sveto mašo, tam se vda prvemu vsakdanjemu razmotrivanju — in dasiravno danes menda nihče ne bode mislil na izpoved, odide ob polu sedmih v cerkev ter sede v spovednico. Po maši in po gratiarium actio zajtrkuje, prižge si smotko pa odide na kratek izprehod, župnikov psiček pa ga spremlja. Za vasjo za-

Splošna in enaka volilna pravica je protihistorična in njena naloga ni, varovati raznovrstne politične mumije.

Zavreči se mora pa tudi energično tisto sredstvo, s katerim bi nemške meščanske stranke rade dosegle posebno varstvo zase. Namreč upoštevanje davčnega zneska, ki se ga plačuje v posameznih deželah. To ne bi bilo nič drugega, kakor generaliziranje davčnega cenzusa in oškodovani bi bili volilci v tistih deželah, v katerih se plačuje manj davka. Enaka volilna pravica ima svoj temelj v tem, da gre pravica volitve vsakega posameznega državljanca, ne pa njegovega žepa. Če velja to za osebo, mora veljati za svoto oseb, ki živi v tej ali oni deželi, ravno tako. Sicer pa tudi davčna statistika ne daje prave slike o davčni moči posameznih dežel, kajti če plačuje n. pr. južna železnica davke, se pač ne more pripisati njenih zneskov davčni moči Nizjega Avstrijskega, ker se plačuje davke južne železnice na Dunaju, temveč razdeliti bi se jih moralo na davčno moč vseh dežel, po katerih se vozi južna železnica, ker dobiva svoje dohodke od vseh. Seveda je za tako razdelitev težko najti pravi ključ. In tem manj veljave ima davčni znesek za volilno pravico, ker je mnogo takih zavodov, ki ne plačujejo svojih davkov ravno tam, odkoder dobivajo svoje dohodke.

To navajamo samo za primer, da se vidi, kako absurdne so take iznajdbe. Sicer pa bi vsako upoštevanje davčnih dohodkov falzificiralo enakost in zato delavstvo nikoli ne bode sankcionirno takih slepil.

Kar zahteva delavstvo slej kakor prej in v čemur ga ne premotijo vsi načrti sveta, je čista, nepopačena: Splošna in enaka volilna pravica

Delavska politika.

Še vedno se pri nas lahko opaža med delavstvom dva pojava, ki sta največ kriva, da na Slovenskem delavci ne pridejo do tiste veljave, brez katere ne morejo misliti na resno izboljšanje svojega položaja. Poleg tistih, ki so izpoznali, da je socialna demokracija za delavce neizogibno potrebna, je še za naše razmere ogromno število popolnoma indiferentnih delavcev, ki se za politiko sploh ne zanimajo in če že imajo kakšne nazore, ni to nič drugega, kakor posnetek tistih «nazorov», katere pridiga njih najbližnja okolica.

vije počasi po ozkih stezah v žitno polje; njegovo suknjo zadeva zdaj z desne, zdaj z leve klasje in siplje sivi cvetni prah po njej. Po daljših potih se nameri k šoli in pet minut, preden bije devet, stoji pred mrežo malega sprednjega vrta, za katerim se dviguje staro šolsko poslopje s svojim sivim zidovjem in s svojo iztrošeno streho.

Seveda je postava pred kratkim tudi tukaj vpeljala novodobno šolo; ali njen duh še ni našel poti skozi ta nizka okna.

Kaplan otrese cvetni prah z dolge črne obleke, potegne še nekolikokrat hitro slastni dim iz smotke in ga odpuhne v gostih oblakih, ko pa udari parkrat kladio na cerkveni uri, vrže smotko proč in odhiti v šolsko hišo.

Župnikov psiček pa obsedi mirno, vedoč, da se gospod čez eno uro zopet povrne. V malo sobo sme samo z gospodom župnikom samim, kaplan ne mara takega spremstva. Njemu je šola svetišče, ki ne spada noben pes tja, da bi povrh vsega še otroke motil v paznosti.

Danes pa ni kaplan prav nič zadovoljen z otroci; svatba jih je čisto zmešala, tako da pazijo veliko bolj na drdranje prihajajočih vozov in na vriskanje mladih svat-

Lastnega mnenja sploh nimajo, ne čitajo ničesar, na shode ne zahajajo in socialno demokracijo sodijo tako, kakor razni župniki na prižnicah, ki radi govore o peklju, o hudiču in o strupu, ki ga trosi vrag po svetu.

To so obenem tisti delavci, ki so najbolj izkoriščani in ki gospodarji z njimi lahko delajo, kakor se jim poljubi. Večinoma se jih najde po deželi, po malih mestih in trgih, ali tudi po večjih mestih, v Ljubljani, v Gorici, v Trstu, v Celju i. t. d. so še doma.

Druga kategorija pa je takih, ki pač govore o politiki, ki se tudi zanimajo za politične reči, toda na svoj način. Mislijo namreč, da je politika meščanskih strank nekaj splošnega, pa tekajo, kakor že je, eni za liberalci, drugi za klerikalci, tretji pa dane; za liberalno, jutri pa za klerikalno stranko. Tem zmotam ima slovensko delavstvo zahvaliti, da so njegove gmotne razmere skoraj najslabše izmed vseh delavcev v Avstriji. Kajti če hočejo delavci kaj resnega doseči, morajo voditi svojo lastno, popolnoma samostalno, čisto delavsko politiko. Tudi če se nekateri delavci imenujejo krščanske socialce, pa mislijo, da so s tem zavarovani njih interesi, je to velika zmeta, kajti pri nas sploh ni samostalne krščansko-socialne strauke, temveč organizacija, ki se imenuje tako, je samo ocvrek na klerikalnih žgancih. Slovenski krščanski socialci ne morejo storiti ničesar po lastni volji, marveč samo po ukazih vodstva klerikalne stranke in če se zdi korifejam v takozvani «ljudski stranki» enkrat potrebno, nastopiti «demokratično», ne sme to motiti nikogar. Klerikalci porablajo vse, kar jim pride prav. Danes so anarhisti, jutri so republikanci; danes pravijo, da je štrajk grda lumparija, s katero se zapeljuje delavce na korist židovskim milijonarjem in žepom socialno-demokratskih voditeljev, jutri pridigajo sami stavko, kjer ni nobenega upa na zmago. Pred očmi pa imajo vedno samo korist rimskega klerikalizma, ki mu je edini namen, povečati moč papizma in organizacije rimske cerkve, katero lažnjivo vedno zamenjujejo z vero.

Povsod, kjer je obstajala kakšna samostalna, vsaj deloma delavska krščansko-socialna ali krščansko-demokratska stranka, je bila v boju s klerikalci. Papež in škofje je niso trpeli nikjer. Pregarjali so njih voditelje v Belgiji, na Francoskem, v Nemčiji, s kratka povsod. V Avstriji in zlasti na Slovenskem, pa vidimo, da živi duhovščina s škofi na čelu v najlepši slogi s krščanskimi socialci. Na ka-

benikov, kakor na učiteljeve besede. Ko pa začno še godci gosti pozdrav prišlemu ženinu, je mir popolnoma pri kraju in Hercog je zato danes zaključil pouk. Stari šomašter mora itak sedeti pri orgljah, mladi podučitelj, ki mu pa splošno pravijo kantor, pa mora v zakristijo obleči župniku mašno oblačilo.

Otroci so tako urno pohiteli ven na trg, da so peresne škatljice in knjige v šolskih torbah kar klapotale. Stiskali so se med ljudmi, ki so se že sestavili v špalir, gost in močan, kakor zid in so rinili naprej.

Samo psiček je sedel mirno, dokler ni prišel zadnji tudi gospod iz šole. Z glasnim lajanjem pohiti naprej pa se vsak hip obrne kakor da bi rad tekkel še daleč, daleč in kar nič ni zadovoljen, da se vrača gospod že sedaj v župnišče.

Kaplan odide takoj v svojo sobo in gleda odtod, kako gre sprevid v cerkev. Celu pokopališče je polno ljudi, ki jih je radovednost od vseh strani zgnala na kup. Kdo naj bi zameril samotnim ljudem z dežele, ki celo leto ne vidijo ničesar ter nepoznajo ničesar razven dela, da jim je taka svatba velika izpremema v vsakdanjem življenju! Že konji, ki pripeljejo svatbene

toliških shodih je vseeno, ali govori pristni klerikalec, ali pa krščanski socialce. Dr. Krek, dr. Lampe i. t. d. so kolovodje v «ljudski stranki», pa tudi krščanski socialci. Da torej ta krščanski socializem nima nobene samostalnosti, je jasno kakor beli dan in če ima kakšen «delavski program», ne more biti ta drugačen, kakor ga hočejo imeti klerikalci.

Ravno tako jasno je pa tudi, da klerikalizem ne more voditi čiste delavske politike. Klerikalna stranka ni delavska stranka; ona sploh ne zastopa nobenega razreda, temveč samo cerkev izven cerkve, svoje pristase pa išče povsod, v vseh slojih in vseh razredih, ne da bi zastopala interese vseh, kar je itak popolnoma nemogoče, temveč da bi spravila vse v službo cerkve, v službo duhovniške nadvlade, v službo papeževskega absolutizma.

Katoliška cerkev ni nikoli pozabila na svoj glavni namen: Utrditi svojo vlado tako, da bi si podložila ves svet. Najsi je Kristus še tako jasno povedal: «Moje kraljestvo ni od tega sveta,» vendar ta nauk ne velja za tisto cerkev, ki trdi, da zastopa njegovo vero. Že s tem, da si je papež ustanovil lastno svetovno državo in da klerikalci, odkar jo je izgubil, neprenehoma dokazujejo, da je bil to rop in da se mora «ubogemu jetniku v Vatikanu» povrniti sveto svetovno državo, s tem da hoče imeti papež svoje poslanike na vseh dvorih, je dokazano, da hoče imeti katoliška cerkev svoje kraljestvo na tem svetu. In še več. Ona hoče, da bi bil ves svet njeno kraljestvo. In v tem kraljestvu bi bil papež najabsolutnejši vladar; veljala bi samo volja rimske kurije, kateri bi se moralo vdati vse.

Ni si treba več beliti glave, kaj bi pomenilo za delavce, ako bi se uresničilo to stremljenje, na kar seveda dandanes ni več misliti. Delavci, ki so danes že več kakor pol-sužnji, bi postali tedaj popolni sužnji, duševni in telesni sužnji, in dokazovalo bi se jim, da poskusi za izboljšanje razmer niso samo predrzni, temveč da je vsak tak korak smrten greh.

* * *

Klerikalci so toliko prebrisani, da ne pokazujejo javno svojih namer tam, kjer bi jim lahko škodovalo. Kadar pridejo med ljudstvo, se drže tega, s čemur se najlozje pridobi dotične ljudi. Med kmeti so kmetski prijatelji, v mestih so meščanski zastopniki, med delavci so prijatelji delavcev. Ali kdor količkaj pozna današnje razmere na svetu, že ve, da je nemogoče, zastopati vse interese, ki so si tako

goste v hitrem diru, obujajo zanimanje kmetov, pomenkujočih se s sosedi o vrednosti, barvi in o napakah vsake posamezne živali. S kritičnimi očmi pregleduje kmetica svilnate suknje in pozlačene avbe od neveste do zadnje botrice. Tudi gospod župnik ceni s pogledom izvedenca število gostov in obenem darove, ki odpadejo zanj danes pri oltarju. Celu ubogemu gospodu kantorju ne ostane žep na tak dan popolnoma prazen. Pred cerkvenimi vrati stojita že dva ministranta v rdečih suknjicah in belih srajcah ter držita z resnimi uradnimi obrazi razpete rdečo vrv, star cingulum, kajti pri njima si mora vsakdo, kdor nosi svatbeni šopek, kupiti pravico, da sme vstopiti v cerkev, za par novčičev. Seveda morata mala dacarja oddati nabrana obola strogemu gospodu učitelju, kar jima je res žal. Ali ministranti niso zaman na glasu, da so največji prevejanci; na potu od cerkvenih vrat do zakristije, kjer gospod učitelj že hrepeneč čaka ter računa, koliko kozarcev piva si bode lahko kupil za to, se pač izgubi pest polna krajcarjev v žepih fantov izpod rdečih suknj.

V cerkvi ne mara kmet čakati niti minute dalje, nego je treba, ali pred cerkvijo

nasprotni, da jih niti največji umetnik ne spravi pod en klobuk. Ni treba, da bi se iskalo nasprotja med prebivalstvom v mestih in na deželi. Lahko se ostane v enem kraju, n. pr. na deželi. Tudi tam prebiva najraznovrstnejše ljudstvo. O veleposestnikih niti ne govorimo. Ali čisto na kmetih opazi vsakdo lahko, da je med kmetom in kmetom velikanska razlika. Kmetje v rodovitnih krajih imajo vse drugačne razmere kakor v neplodnih. V eni vasi žive bogati kmetje poleg siromasnih. Kmet z obsežnim posestvom in z razvito živinorejo je velik gospod, tudi če ima kaj dolga na posestvu; njegov sosed kajžar je velik revež, tudi če ni živi duši dolžan niti krajcarja. Vsakdo lahko razume, da so interesi velikega kmeta vse drugačni, kakor oni malega.

Poglejmo pa samo še malo dalje. Kmet ima hlapce, dekle, po letu najema dninarje. Čim več jih je, ki iščejo dela po polju in pri hiši, tem bolje za kmeta, tem slabše za dninarje. Čim več se jih ponuja, tem manj jim lahko plača. Že danes slišimo tudi pri nas stokanje, da je preveč industrije, da hodijo delavci rajši v tovarno, v rudnik, na železnico, kakor pa na polje. In menda vendar ne more nihče oporekati, da je za delavca bolj koristno, ako lahko več zasluži.

Koga hočejo klerikalci zastopati v takem slučaju — kmeta ali delavca? Ako so v nasprotju zahteve velikih in malih kmetov, na čigavo stran se hočejo postaviti? O tem, kako ravna duhovščina sama z delavci, ni treba izgubiti besedice, saj ve ves svet, da je bivši nadškof Kohn v Olomucu plačeval po 5 novčičev dne — po zimi!

* * *

Klerikalci dobro vedo, da obstoje taka nasprotja, ali povedati nočejo, temveč jih prikrivajo, ker bi morali drugače priznati, da je njih politika lažnjiva in da ni mogoče odkritosrčno zastopati vseh interesov. Včasih se pa to vendar pokaže — proti njihovi volji. Največ so pač socialni demokratje skrbeli, da so se razkrila velikanska nasprotja razredov v sedanji družbi, kajti jasnost je prvi pogoj vsakega dela. Ptič noj vtakne glavo v pesek, ako se mu približuje nevarnost, da je ne vidi. Seveda mu to ne pomaga, temveč lovec ga še ložje ubije. Človek pa ni noj in zato ne sme zapirati oči pred nevarnostjo, temveč bistro ji mora gledati v obraz; le tedaj mu bo mogoče, da najde primerno sredstvo proti njej in da se je obvaruje. Klerikalcem seveda

ga nikoli ne mine potrpežljivost. Že pred pol ure je „skupaj zvonilo“, a še vedno gleda vse na vrata velike gostilne pri „zlatem volu“. S polnimi rokami oprakov hite ljudje semtertja. Šivilja mora še nekaj urediti na nevestini obleki, venčarica mora zvezati za več kakor sto oseb svatbeni venec, poln koš rožmarina je treba razdeliti, gospod boter iz Brezovice je šele prišel in mora še hitro pojediti svojo godlo. Oj, ako gospod župnik ne bi priganjal, ne bi prišli v cerkev pred poldnevem. Njega pa opominja lastni želodec; celo uro gledati, kako drugi jedo in pijo, v tem ko je sam še na teše, — pač da bi skoraj rajši prepustil kaplanu svatovsko mašo!

„Prihajajo! Prihajajo!“ se razleže od ust do ust med pričakujočo množico in vsi vratovi se podaljšajo. Godci in cerkveni zvonovi napravijo zmeso glasov, ki se zdi človeškim ušesom z dežele, da je lepa in slavnostna, župnikovemu psičku zadaj na dvorišču pa nikakor ne ugaja, vsled česar tuli strašansko.

Dopadljivo gleda kaplan skozi okno na spreved, ki se pomika v cerkev. Velika svatba na deželi je mlademu duhovniku, ki je preživel vso svojo mladost za seminariskim

bi bilo najljubše, ako bi bili ljudje sami noji, kajti tedaj bi bilo lahko. Klerikalci bi samo pridigali. Ljudje bi pa verjeli vse, kar pripovedujejo. In klerikalci bi se smejali v pest.

Delo razkrivanja nasprotij je imelo vendar toliko uspeha, da danes mnogo milijonov ljudi razume, da eno sredstvo ne more veljati za vse, dokler obstoje sedanje razmere. Kajpada je to klerikalcem zelo neprijetno, ker jih pogostoma spravi v zagato.

Kako si pomagajo iz nje?

Najbolje nam to prikazuje bivši papež Leon XIII., ki je bil zagrižen sovražnik socialnih demokratov in je v svojih mnogoštevilnih enciklikah najrajši zahteval od delavcev brezpogojno poslušnost. Ker pa tudi on ni mogel zamolčati, da so eni ljudje odvisni od drugih in da se gmotno odvisnim slabše godi, je prišel s svojo medico: Gospodarji naj imajo dobro srce za svoje delavce; krščanska ljubezen naj vlada med obema. Kdor ne zna v današnjih ljutih socialnih bojih povedati nič drugega, naj bi pač rajši molčal. Vse te pridige o ljubezni do bližnjega niso pomagale prav nič. Še noben kapitalist se ni odrekel svojem profitu vsled take pridige, še noben veliki kmet ni poboljšal svojemu hlapcu plače iz ljubezni do bližnjega. Ta klerikalni nauk je praktično ravno toliko vreden, kakor obljuba, da se bode človeku na drugem svetu tem bolje godilo, čim več tukaj strada in trpi. Še noben klerikalec ni zaradi nebes slušal Kristovega nauka: »Kdor ima dve suknji, naj eno da revežu.« Saj ne privoščijo bogati škofje od svojih velikanskih dohodkov niti svojim sobratom kaplanom malo pribojska; k večjemu zahtevajo, naj jim »brezbožna posvetna« država zviša plače.

Kako naj bi torej delavci pričakovali pomoči in rešitve od take stranke? Konečno je treba vzeti v poštev, da so delavci reveži, cerkev pa se mora najbolj držati tistih, ki kaj imajo, ker oni lahko dajo veliko Petrovega vinarja. Seveda ne bi bilo škoda za klerikalce, ako bi se tudi delavci privadili, hoditi na Višarje, dajati velike »ofre«, kupovati lursko vodo, naročevati procesije i. t. d. Ali vsega tega ni od delavcev pričakovati preveč.

Vrhutega spada cerkev samo med podjetnike. Tudi ona ima veliko premoženje, s katerim špekulira, ima posesti, ki jih je treba obdelovati, ima industrije, v katerih potrebuje mezdnih delavcev. V lastnem interesu torej mora stati na strani podjetnikov, to se pravi,

zidovjem v škofovskem mestu, nekaj posebno zanimivega. Saj je pač prijatelj ljudskega življenja ter šeg in običajev na deželi. Njegovo oko se razveseljuje ob stari gorski noši, ki se prikazuje pri taki priložnosti zopet v vsej slikoviti lepoti; on občuduje krepke moške postave, ljubke plavalase device in glasno se mora nasmejati, ko se vaška mladina stepe za male krofe, ki jih razmetuje nevestina mati vso pot iz velike košare na obe strani.

Naenkrat pa utihne in resnoba ga prevzame. Preko pehajoče in suvajoče se množice vidi človeško lice blede kakor nadgrobni kamen, za katerim se skriva, da je lahko naopažena priča svatovskega spreveda. Samo kaplan vidi iz svojega okna lahko to preplašeno, v bolečinah spačeno lice. Ruta na glavi, kakršno je v navadi na planjavi, pokazuje, da je oseba tuja v tem kraju. To priča tudi cela obleka, kolikor je ne skriva grobni kamen.

Kakor da bi izhajal iz tega lica mraz, pograbi kaplana za srce. Dobro čuti, da mora biti tam bolest, ki je človeška tolažba ne more izlepa ublažiti.

Tiste oči gledajo tako brezupno okrog, kakor da nimajo nobene solze več. Tiste

v praksi mora biti nasprotna delavcem in njihovemu stremljenju po zboljšanju razmer. Če je kje kak neljubi podjetnik, pa zato klerikalci agitirajo proti njemu, to je samo izjema, ki ne ovrže pravila. V svojem bistvu mora biti klerikalna stranka nasprotna delavcem.

Dalje prih.

Politični odsevi.

Na Ogrskem je bilo na dan novega leta slišati po stari navadi različne stare govorance. Madjari paradirajo namreč radi pred svetom kot velekonstitucionalen narod, dasiravno vlada v deželi čista oligarhija, kar so številke v utemeljitvi Kristoffyjeve voline reforme jasno dokazale. Ali budimpeštanskim strankarskim satrapom se itak ne gre za stvar, temveč samo za maskarado. Ker je Angleška znana kot stara konstitucionalna država in ker je tam navada, da govorijo voditelji strank na novo leto o politiki, jim slede Madjari kakor papiga in vsak voditeljček sprejme prvega januarja svoj klub ali klubček, ki mu pride čestitat, pa deklamira o »položaju«, kakor da bi bil prvi dan v letu res kakšnega političnega pomena. Tako je bilo tudi letos. Samo ministrski predsednik baron Fejervary ni mogel sprejeti odposlanstva svoje stranke, ker na Ogrskem vladne stranke ni. Sprejel je zato uradnike in nekoliko političnih prijateljev. Vendar se lahko konstatira, da je bil njegov govor še najbolj zanimiv. Seveda tudi on ni mogel povedati nič novega; ali to, kar je dejal, je bilo izrečeno z neko slovesnostjo, a vendar brez umetniškega patosa, tako da se mora verjeti njegovim besedam. Stari general nima častilakomnih političnih smotrov, temveč pripravljen je, umakniti se tisti hip, ko mu razmere dovolijo. Nekaj vojaškega je tudi v njegovem političnem nastopu. Kralj ga je poklical in on je slušal. To bi bilo seveda malo, tako malo, je rohnenje in grmenje koalicijske, ki meče vso svojo jezo nanj, naravnost smešno. Važnost daje Fejervaryjevi vladi samo njegova res državniška politiška misel, ki se izraža v volilni reformi. Nihče ne bode radi tega še prišteval Fejervaryja socialni demokraciji in če njegova vlada ne bi bila tako od danes do jutri, kakor je, bi imeli ogrski delavci kmalu boj tudi z njo. Ali pravičnost zahteva, da se prizna zaslugo tudi nasprotniku, tem bolj

oči — sedaj se razširjajo, da je človeka strah. Nehoté zasleduje kaplanov vid smer tistega pogleda. Ravnokar je prekoračil ženin na strani mladega lepega kupa za godci stopnice, ki vodijo z vaškega trga na pokopališče. Moška postava, za dobre polglave večja kakor drugi moški, gleda ravnodušno ljudem čez klobuke. Njegovo lice je podobno obrazu človeka, ki je ravnokar naredil dobro kupčijo in nič njegovega ne izdaja, da gre svetemu dejanju nasproti, od katerega je vendar odvisna sreča celega življenja. Kvečjemu črna mestna obleka, čudno se odraščajoča od gorske noše ostalih fantov in mož pokazuje, da je ženin in sam po njegovi koži se izpozna, da pripada kmetškemu stanu, ali ne tukajšnjemu, kajti lice mu je gladko obrito, v tem ko imajo vsi drugi poredne brke.

Sedaj je prišla tudi nevesta, bogata mlinarjeva Cenka za njim. Ob desni strani ji koraka ponosno važno gospod župnik. Samo pri prav posebnih svatbah, kjer se postavlja denar in bogastvo, spremlja župnik sam nevesto. Mlada pač ni več, lepa tudi ne in v črni svilnati obleki, še bolj pa pod težko, bliščečo zlato avbo je videti še starejša in še manj lepa.

če se nahaja v takem položaju, kakor Fejervary.

Nasprotno pa se prikazuje nastopanje koalicije tem odurnejše. Nejasne «radikalne» glave imajo velik respekt pred to kliko, češ, da je pogumna. To je bilo ponekod opravičeno pod vladno grofa Tisze in deloma še prve dni po porazu liberalne stranke. Danes pa je treba brez ovinkov povedati, da je ravnanje koalicije strahopetno. Ustavnost gor, ustavnost dol — resnica je, da je konflikt med koalicijo in med krono in če bi bila slavna opozicija tako pogumna, kakor se dela, ne bi tolkla Fejervarya, temveč bi pokazala pravo barvo, pa bi bodisi gledala, da se poravnava s krono, ali pa bi postavila spor v jasno luč, pa bi izvajala konsekvence iz položaja.

A če bi imela koalicija še kaj resnih simpatij v civiliziranem svetu, bi jih morala do dobrega zgubiti z ozirom na podlo orožje, ki ga rabi v svojem operetnem boju. Tudi to je imponiralo nerazsodnim političarjem čustva, da so koaliranci po deželi prepredili nameščenje in zaprisezanje raznih novih velikih županov. O takem radikalizmu se lahko sodi tako ali tako. Toda, kar so koalirani junaki izvršili te dni v Debrecinu, ni radikalizem, temveč narodno rokovnjaštvo.

Za Debrecin je bil imenovan Gustav Kovač za velikega župana. Kdaj se pripelje v Debrecin, ni bilo uradno naznanjeno. Ali koalicija je najela posebne špice, ki so zasledovali vsaki korak Kovačev, in ko se je odpeljal v Debrecin, se je takoj naznanilo njegov odhod. V torek — dne 2. januarja — se je pripeljal z osebnim vlakom v Debrecin, kjer se je zbrala ogromna množica na kolodvoru. Ko je Kovač opazil ljudstvo, ni hotel takoj izstopiti iz vlaka. Ali nekoliko ljudi je takoj začelo preiskovati vozove in ko so izvohali njegovega sovodnika — po drugih poročilih njegovega tajnika — je množica takoj naskočila dotični voz ter je po sili izvlekla Kovača. Ljudje so ga tolkli s pestmi in s palicami, in nič ni pomagala njegova obljuba, da hoče takoj demisionirati. Ko so ga neusmiljeno izpremlatili, so ga vrgli na pripravljen mrtvaški voz, ki je že več dni prihajal k vsakemu vlakom in tako so ga tuleči odpeljali v mesto. Med vožnjo je večkrat skušal vstati, ali vselej so planili ljudje po njem. Šele pred hranilničnim poslopjem je posredovalo nekoliko ljudi in ker niso opravili ničesar, so poslali vest orož-

nikom. Žandarski ritmojster je prišel z vsemi orožniki, vzela je tudi mestnega glavarja s policisti seboj — do tistega hipa ni bilo videti v mestu niti enega policista — a moral je poslati še po huzarje, prelen se mu je posrečilo razgnati množico. Kovač se je povrnil v Budimpešto. Na kolodvor so ga sprejeli huzarji in žandarji; 4 orožniki in zdravnik so se peljali z njim v vlakom. Amputirali so mu morali več prstov; rane ima na glavi, na rokah in na nogah. Ministru za notranje zadeve je podal demisijo. Državno pravdnistvo je takoj začelo preiskavo; Kovač sam pravi, da je najbolj kriv policajni načelnik, čigar krivica je dokazana s tem, da so bili vsi policisti skriti.

Na Francoskem je bil te dni senzacionalen proces proti «antimilitaristom». Obtoženi so bili bivši profesor Hervé in tovariši, ker so izdali in podpisali oklic proti militarizmu. Hervé je znan kot odločen nasprotnik militarizma in patriotizma. On je radikalno-mednarodni in vodi energično propagando proti nacionalizmu, patriotizmu in militarizmu. Oklic, radi katerega je bil s svojimi tovariši obtožen, je bil zelo radikalen. Razprava je bila zelo zanimiva. Obtoženci so nastopali brez strahu, ravno tako večinoma tudi priče, med njimi Jaurés. V svojem zagovoru je Hervé najprvo razložil, kako se v današnji državi vceplja že v otrokovo dušo patriotizem kot vera sovraštva do tujcev. Potem je pojasnil razrelni značaj Francoske, na idejah leta 1789 osnovane republike in je polemiziral z državnim pravdnikom: «Dva razreda sta! (Državni pravdnik je namreč dan poprej trdil, da na Francoskem ni različnih razredov.) Eden je tukaj na zatožni klopi, drugi, meščanski razred, pa je poklican, da nas sodi. Vi, gospod državni pravdnik, mu tudi pripadate. Da ljubijo člani Vašega razreda domovino, je naravno. Domovina je dobra mati — za vas. Ali vi zahtevate tudi od nas, naj bomo patriotje, da bi kakor psi čuvali vaše blagajne, kadar je vaša domovina v nevarnosti, kakor v Fourniesu in Limogesu (mesta, kjer so vojaki streljali na stavkujoče delavce). No, dovoliti nam morate pač, da ne smatramo te domovine za mater. Pravi se, da bi se utegnili napovedati vojsko Franciji. Toda kaj ima vedno tisti prav, komur je vojna napovedana? Pomislite na Bure, na Japonsko. Ali eno vemo gotovo. Ako izbruhne vojska, so vedno kapitalisti tisti, ki se tepejo za kost. In zato ne marsiramo! Bodí vojna kakršna-

koli, mi ne bomo slišali mobilizacijske zapovedi. Edinega, kar imamo, življenja, vam ne damo. Kaj naj bi imeli mi od mednarodne vojne? Elna vojska, ki bi nam lahko koristila, bi bila meščanska vojna. Kajti ako tam zmagamo, morate vi plačati stroške. Tudi francoska buržoazija je imela svojo korist o revolucije. — Mi hočemo organizirati družbo, ki bode boljja kakor sedanja; boljja tudi za vas in za vaše otroke. Nasi nemški sodrugi inajo enake ideje, Nemški kapitalisti ne najdejo v njih očeh več milosti, kakor francoski v naših. In nemška vlada je brezmočna proti njih propagandi. Sembatovim izjavam v francoski zbornici so odgovorile kakor jeka Beblove v reichstagu. Javni obtožitelj naj se le umiri: Gibanje je mednarodno.» Hervé je zaključil: «Prepričan sem, da nas rešite obtožbe. Treba je poguma, da nas oprostite. Boriti se morate s sugestijami, ki ste jim podvrženi že dolga leta. Premagati morate strah pred prijatelji, ki vam bodo rekli: Kaj? Oprostili ste bandita Hervéja, ki hoče zasadi zastavo na gnojišče? Vi pa lahko odgovorite: Oprostili smo jih, ker nismo imeli pravice, da bi jih bili obsodili. In še lahko dodate: Ravnali smo v interesu našega razreda, da ne podelimo tem ljudem aureole mučeništva. Sicer pa — saj ste prijatelji miru. Mi pa smo našli sredstvo, s katerim izsilimo mir, ne da bi vprašali šele mirovnega sodnika v Haagu.»

Porotniki niso imeli toliko poguma. Izrekli so so tbo prav razrednega značaja. Patriotična bestija se je hotela maščevati. Oproščena sta bila samo Amilcare Cipriani in gosposodična Teutscher-Numieska; obsodeni pa so bili: Hervé na štiri leta zapora, Yvetot, Vigo in Cibot na tri, Grandidier na dve leti, Bosquieu, Gammery in Coullais na petnajst mesecev, Gohier in ostali obtoženci na eno leto zapora. Ko je Numieska slišala, da je oproščena, je rekla: Protestiram proti tej neumni sodbi! In poslušalci so glasno ploskali. Obtoženci so ošli, pojoč «internacionalo».

Na Francoskem je dne 9. t. m. začelo novo parlamentarno zasedanje. Pretečeni teden so se izvršile dopolnilne volitve za senat, pri katerih so bili izvoljeni večinoma dosednji senatorji, med njimi tudi dva socialisti. Reakcionarji so s svojimi poskusi, pridobiti več mandatov, popolnoma pogoreli. Novo zasedanje začne z izvolitvijo predsedništva ter je skoraj gotovo, da bode v

Zakaj se pač ni že zdavnaj omožila? O tem vedo največ ženske tam ob zidu pokopališča, ki iztegajo vratove, da bi jim kmalu popokale žile, in ki dajo tudi ustom dosti opravka, v tem ko so ušesa in oči že dosti na delu. Akoravno ne puste dobre dlake na nevesti, so vendar silno hude, da je prišel tuj fant, pa vzame njih sinovom bogato mlinarjevo hčer.

Sedaj so izginili vsi za cerkvenimi vrati, odprtimi na iztežaj. Godci jo odmahajo teptaje po stopnicah na kor, zadnji zvok govorov utihne in jeka zadnjega poka iz možnarja se izgubi. Šolski otroci s svojimi klopotačimi torbami, ženske z molitvenimi knjigami in z rožnimi vencami se pehajo v cerkev, da bi prišli prav blizu oltarja in slišali, ali izreče nevesta svoj „da“ glasno ali tiho, da vidijo ali bodo gorele sveče na oltarju mirno ali pa bodo plapolale, kajti to je gotovo znamenje, ali bode zakon srečen ali nesrečen. Moški pa zapuščajo polagoma pokopališče, odhajajo v krčmo in zmerjajo krčmarja, ker je že dopoldan krstil svatovsko pivo.

Kaplanove oči hočejo zopet poiskati medlo, žalostno lice za nadgrobni kamnom, ali tudi to je izginilo. Mar je šla tudi ta

oseba v cerkev? Naj bi našla tolažbe in pomoči v molitvi!

Samo nekoliko dečkov išče še po prahu ostanke pohojenih svatovskih pogač. Nekaterim kaplja kri iz rok, ki so jim prišle v boju za kolače pod žreblje podkovanih črevljev drugih dečkov. S solznimi očmi grizejo kosce, ki so jih z rokavi obrisali od največjega prahu.

III.

Tudi kaplan odide od okna v svojo sobo. Še bolj tužno je sedaj tukaj, kajti noben žarek solnca se ne pritihotapi sem, ker je edino okno obrnjeno proti severu. Zato vlada celo leto tukaj zatohel mrak, v tem ko se mu vlije polna struja svetlobe v oči, ako vstopi v župnikovo sobo. In vendar je tudi kaplan prijatelj svetlobe; tudi on potrebuje solnca, še bolj za dušo, kakor za telo. Zunaj pa valuje morje blišča in luči. Zato mu ni več obstanka v temni izbi. Polo papirja vzame, zloži ga na osem gub, pa ga vtakne s svinčnikom v žep. Študirati hoče pridigo za prihodnjo nedeljo in to se mu posreči veliko bolj v božji lepi, prosti naravi, kakor v mračni samoti. Še

brevir vzame pod roko in tako jo odmahurnih korakov iz vasi, ven v njegov raj. Ljudje pa pravijo, da je tam puščava. Vse, česar še ni obdelala človeška roka, imenujejo puščavo; na tem koscu zemlje pa bi bilo zaman vsako delo. Velike in male pečine leže okrog, deloma obraščene z mahom, deloma popolnoma gole, in željno pije kamen solčno toploto. Med skalami raste krasen praprotni, visok skoraj kakor mož. Breze in mlade smreke, bori in trepetajoče trepetlike so se tukaj mirno združile. Celo cesarsko mesto bi bilo lahko veselo, ako bi imelo tako krasen naravni park, ki mu pravijo tukaj puščava. To je kaplanov raj. Tukaj je ob lepih dnevih njegovo domovje; tukaj moli, tukaj študira, ako ni v cerkvi, v šoli, ali pa pri svojih bolnikih. Odtod lahko vidi tudi cerkev in tri okna župnišča; često gleda na ta okna, ne da bi vesele misli vabile njegove poglede tja, temveč da ga ne bi bilo treba predolgo iskati. Ako ga hočejo poklicati na krst ali k bolniku, razobesijo tam belo ruto in to je znamenje, da ga potrebujejo.

Tudi danes sedi zopet tam zunaj. Z zelenim mahom obraščen kamen mu je klop, pečina poleg mu je miza, deščico pa

senatu zopet izvoljen Fallieres. V zbornici poslancev kandidira desnica Doumera, skupine na levi pa mu postavljajo protikandidata v osebi Sariana. Boj med obema kandidatoma utegne postati jako oster. Volilna borba tem bolj zanima duhove, ker se ima v kratkem izvršiti tudi volitev predsednika republike, kajti vladna doba dosedanjega prezidenta Loubeta je ta mesec pri kraju in za bodočo volitev prihajata najbolj v poštev ravno Fallieres in Doumer. Prvega kandidirajo radikalni republikanci, drugega pa reakcionarci, katerim se pridružujejo tudi takozvani zmerni republikanci, ki so jako nezanesljiva stranka.

V zbornici poslancev je po mnenju poznalcev francoskih parlamentarnih razmer mogoče, da bi bil Doumer izvoljen za predsednika, ali pa pri volitvi prezidenta republike mu preveč škoduje, da nastopajo monarhisti in klerikalci javno zanj. Da to izbršijo, so Doumerovi prijatelji zadnje dni razširili vest, da ni dal Doumer nobenega svojih osmih otrok krstiti. (Agitirajo tudi s tem, da ima toliko otrok.) Njegovi nekrščeni otroci naj bi dokazali, da je tudi on protiklerikalen. Tembolj čudno je, da se zavzemajo klerikalci zanj s tako gorečnostjo. Vidi se vsekakor, da pričakujejo od njega političnih uslug in da bi jih radi sprejeli, čeprav ni pobožen. Kakšne naj bi bile te usluge, se lahko ugane, ako se ve, da je Fallieres odločen zastopnik zakona, s katerim je izrečena ločitev cerkve in države, kar je povedal tudi v svojem volilnem oklicu, v katerem obenem zagovarja svetovni mir, Fallieres je dober katoličan, ali ker ni klerikalec, pobijajo reakcionarji njegovo kandidaturo.

V francoski zbornici je bil Doumer zopet izvoljen za predsednika. Zanj so glasovali udje desnice, nacionalisti, klerikalci in monarhisti, pa tudi nekateri nezanesljivi republikanci. Dobil je samo 7 glasov nad absolutno večino. Oddanih je bilo 559 veljavnih glasov, absolutna večina je bila torej 280. Doumer je dobil 287 glasov, njegov nasprotni kandidat Sarrien pa 269.

Ta volitev pa je tudi pokazala, da Doumer nima upanja, da bi bil izvoljen za predsednika republike. Več glasov, kakor jih je dobil v zbornici, ne more pričakovati odtod. Iz senata utegne dobiti še kakšnih 50 glasov od monarhističnih senatorjev; to pa bode vse. Kongres v Verzelju bode štel okrog 870 udov; absolutna večina bode, ako se vzame najnižjo

rabi za podlago papirja. Ali s pridigo mu danes ne gre. Dan je prelep. Skozi listje, trepetajoče v lahmem vetru, meče solnce tople svetle pege na njegovo črno obleko, raz brezjo mu pridiga štiglic o ljubem Bogu, ki hrani ptice in oblači cvetice. V globočini šumi gorski potok, ki si je predril svojo pot skozi prepad s pridnim tisočletnim delom, dalje doli stoji mlin — danes tako miren kakor začaran grad — noben hlapec ne prihaja, z belo moko posut, iz mlina. Skoraj da moti ta tišina človeka, ki je navajen na večno klopotanje v dolini; samo srna pride na pašo na malo liso in gleda z začudenimi velikimi otroškimi očmi črno kaplanovo postavo.

Vkljub povrnitvi in letni krasoti začuti naenkrat bolečino sočutja ter vzame brevir, da se spomni v molitvi tudi na neznano tujko, ki jo je danes opazil na pokopališču. V molitvi hodi na robu brezna semtertja, le včasih pogleda hitro predse na pot ali v dolino.

Dolgo ne koraka tako gorindol. Naenkrat opazi nekoga na trati pred mlinom. Začuden izpozna tujko s pokopališča. Kdo bi to neki bil? Kaj jo vodi ravno sem, kjer ni ceste? Sedaj opazi celo njegovo postavo.

številko, 430. Tega Doumer ne doseže, pač pa računa Fallieres lahko na okroglih 200 glasov iz senata, na 260 iz zbornice in če ostanejo pravi republikanci složni, je njegova volitev zagotovljena.

Iz Galicije prihajajo vesti, da namerava vlada v nekaterih okrajih razglasiti izjemno stanje. Ako bi bilo to resnično, bi se dalo samo tako razumeti, da hoče vlada pomagati poljskim stančikom proti poljskemu in rusinskemu ljudstvu v boju za volilno pravico. Baron Gautsch bi se postavil s tem na jako nevarno stališče.

Razmerje med Francijo in Nemčijo vendar ni tako roznato, kakor trdijo vladodržci zlasti na Nemškem vselej, kadar se jih potipa za žilico. Znano je, da je nastal izmed obeh držav konflikt zaradi Maroka, ki je bil nekaj časa že zelo nevaren. Lahko se je še spominjati na razmere, ki so vladale, preden je odstopil francoski minister za zunanje zadeve Delcassé. Agitacija socialnih demokratov, posebno energični nastop sodruza Jauresa na Francoskem je takrat zelo uplival na to, da ni prišlo do krvavega spopada. V kratkem se snide v Algeirasu na Španskem internacionalna konferenca, ki ima rešiti takozvano maročansko vprašanje. Spričo te konference je francoska vlada izdala «rumeno knjigo», to se pravi zbirko spisov, ki se nanašajo na to vprašanje. S temi spisi hoče dokazati, da je francoska vlada — in njen zastopnik v Maroku — ravnala popolnoma pravilno in da ni hotela storiti ničesar na škodo drugih držav. Sedaj pa je izdala tudi nemška vlada svojo knjigo, v kateri razlaga svoje stališče, pa se posebno sklicuje na glasove nekaterih francoskih časopisov, ki so pripovedovali, da je nastopal francoski zastopnik v Maroku tako, kakor da bi bil imel mandat od evropskih držav sploh, čemur pa oporeka francoska vlada. Po nemških ilustracijah bi bila imela Francija namen, uvesti v Maroku, torej v neodvisni državi, ravno take razmere, kakršne vladajo v Alžeriji in v Tunisu, v deželah, ki so od Francije odvisne. Vidi se torej, da predstoječa konferenca ne bode samo formalnost, ki bi zapečatila, kar sta francoska in nemška vlada v svojih pogovorih že sklenili, temveč se bode morala pečati konkretno z vsemi posameznostmi zadeve. In zdi se, da francoski in nemški zastopniki ne pridejo z mejsebojnim zaupanjem na konferenco, temveč pričakujejo je dosti živih bojov. Ako Nemčija ne sprejme

Komaj osemnajst let more biti stara mladenka.

Kaplan pretrga molitev, ki jo je molil ravno za to tujko in ogleduje deklico. Dolgo gleda neznanka na mlin, potem se obrne k potoku; zamišljena hodi na bregu gorindol. Tam, kjer je voda vsled jezi najglobokejša, se ustavi pa bulji dolgo kakor izgubljeno v bistro valovje. Naenkrat zakriči s pretresujočim glasom, tako močno, da jo kaplan preko pečine lahko natančno sliši: „Jožef! Jožef!“ Še vidi smrtni skok, še vidi, kako se voda zapeni ter pogoltne tujo deklico. V istem trenutku vrže knjigo na tla, tekoč sleče suknjo in telovnik, pa skače kakor zver, ki so ji lovci za petami, od skale na skalo. Ako bi hotel teči po stezi, ki vidi okrog, bi prišel gotovo prepozno. Tudi tako potrebuje nekoliko minut, preden pride upehan do vode. Potok pa je bil že zopet stari lisjak pa se je delal, kakor da ne vé ničesar, da je ravnokar objel živo človeško telo z mrzlimi rokami. Bilo je, kakor bi vprašal: „Česa iščeš pri meni? Ničesar ne vem, ničesar ne vem, ne zadržuj me, naprej moram s svojo nevesto.“

Dalje prih.

zatrčila francoske vlade, da njen zastopnik ni nastopal kot mandator Evrope, temveč citira francoske časopise, ki so pisali v drugem smislu, je to že precej veliko nezaupanje in v oficialnih krogih drugače ni navada, da bi se pripisovalo glasovom časopisja več veljave, kakor uradnim izjavam vlade, s katero se živi v miru.

Zato ni čudno, da solijo angleški listi dosti pesimistično o položaju. Še bolj črno pa gledajo v Italiji. Tam je neki list celo pisal, da se bode morala Italija odločiti, ali naj se bojuje proti Franciji in Angliji, ali pa proti Avstriji. Prvo — pravi — bi bila nesreča za Italijo, ki bi bila v takem boju premagana. Na vojno Avstrije z Italijo pa silijo militaristični in klerikalni krogi.

Ta pesimizem je menda pač prevelik. Da bi se katerakoli evropska država predrznila, začeti vojno zaradi Maroke, je tako gorostasna ideja, da sploh ni verjeti v tak poskus. Ali ako čitamo, da silijo militaristični in — klerikalni krogi na vojno z Italijo, se moramo nehote spomniti, kako glasno je še pred nedavnim časom rožljaj «Slovenec» s sabljo. Mar mislijo klerikalci, da je res že prišel čas, da se napade Italijo, da se jo uniči in da se povrne papežu cerkveno državo? Ako klerikalci tako računajo, so menla pozabili, da ima v sedanjem času tudi proletariat nekaj pomena, kadar se gre za vojno in mir. Delavci niso prav nič željni, nositi svoje kosti naprotaj za papeževo svetovno kraljestvo. Razume se pa vendar lahko, zakaj skuša rimski klerikalizem dobiti ravno avstrijsko državo v svojo pest. Avstrija je sosed «bogotajne» Italije; nekateri mislijo, da je Avstrija «dedni sovražnik» Italije in s klerikalno Avstrijo — mislijo visoko leteči klerikalni političarji — bi se najprej ukrotilo Italijo in posadilo papeža na tron celega sveta. Ali ta račun delajo brez krčmarja.

Rusija.

Burno se zaključuje na Ruskem leto 1905. In nihče ne more vedeti, kako bode začelo leto 1906, ki prihaja na Rusko za 13 dni pozneje kakor k nam. Oborožena ustaja v Moskvi je pobita, javljajo poročila in verjetno je, da je v stari metropoli danes mir. Ali kdo bi se upal trditi, da je revolucija res premagana?

Poročilom, ki prihajajo iz Rusije, je prav malo verjeti, naj so že oficialna, ali pa od raznih časnikarskih poročevalcev. Teško je torej dobiti pravi pregled položaja že zaradi tega, ker so vesti, tudi ako so resnične, vendar nepopolne. O neštevilnih mestih, iz katerih ne pride noben brzojav v Evropo, ne vemo ničesar, a vendar obujajo vse razmere slutnje, da so še marsikje nemiri, da razsaja v mnogih krajih punt, da se često upirajo vojaki, ne da bi svet izvedel vsega. Ali če je prav slika nepopolna, prikazuje vendar značilne črte, ki omogočajo, da se marsikaj ugane.

Ustaja v Moskvi je premagana, ko so se udali zadnji ustaši v Prohorovi tovarni; v raznih drugih mestih je punt potlačen; vojaki so zasedli nekatere železniške postaje, ki so bile v rokah ustašev. Toda kaj pomeni to? Take revolucije se ne premaga v kratkih dneh. V Moskvi je razsajala vojna skoro 14 dni in to priča, da so imeli revolucionarji veliko moč in izvrstno taktiko. Vladni organi priznavajo sami, da se je zadušila ustaja šele, ko je vojaštvo dobilo pomoč ne le iz sosedščine, temveč tudi iz Peterburga. To torej ni slavna zmaga in lahko se pravi, da je le slučaj za enkrat rešil vlado v Moskvi. Samo slučaj, kajti ako bi bil izbruhnil oboroženi punt v istem času tudi v Peterburgu, bi se bilo pelo v Moskvi tudi drugo pesem. Revolucionarji so se bojevali tako, da je občudovanja vredno. Imeli so izvrstno taktiko. Sezidali so na nagloma barikado iz pohištva in desek s pomočjo brzojavne žice i. t. d., na njo so zasadili rdečo zastavo in potem je prišla artiljerija. Slišalo se je streljati iz re-

volverjev. Krogje so frčale topničarjem okrog ušes in tedaj je začela artiljerija prav okrutno streljati na barikado, za katero ni bilo nikogar. Kajti revolucionarji so se poskrili po hišah, pa so tako streljali. Bili so povsod, pa nikjer. In s tem so grozno upehali vojaštvo.

Vlada se sedaj baha, da so vojaki povsod ostali zvesti. Mogoče je, da so se ustaši preveč zanašali na vojake, a tako, kakor vlada slika, menda vendar ni bilo. Visoki generali v Peterburgu so bili prepričani, da infanterija podpira revolucionarje in trdili so, da so pešaki večinoma streljali, toda v zrak. In gotovo je tudi, da so nekateri oddelki prešli k revolucionarjem.

No, v Moskvi je zmaga. Ali vlada poziva v Peterburgu prebivalstvo, naj se ne boji, ako izidejo oklici, ki bi v Peterburgu napovedali oboroženo ustajo, češ, to so samo ubežne čete iz Moskve. Ako vlada sama računa, da pridejo lahko še ustaši iz Moskve v Peterburg, tedaj je zmaga pač zelo pomanjkljiva. Ali menda je stvar pač nekoliko drugačna. V Peterburgu so, kakor smo že poročali, zaprli mnogo revolucionarjev. Mogoče, da je to za nekaj časa provzročilo nered ali nesigurnost med revolucionarji. Ali že delajo novi odbori in razglašajo, da se ne ponovi več splošni štrajk, temveč, da se upripori po ruskem novem letu oborožena ustaja. Kaj, ako ravna vlada po znanem reku: «Nič se ne boj, saj me je samega strah?»

Kako pa naj bi bila vlada tako samozavestna, kakor se dela, ko še do danes ni mogla premagati ustaje v Livoniji? Baltijske pokrajine so skoro popolnoma v rokah ustašev in vlada nima dosti vojakov, da bi tam naredila red. Pod pepelom pa tli še po celi državi. Kako je v Sibiriji in na daljnem vzhodu, tega ne pove živa duša in vendar je gotovo, da bi bil brzovjav za največjo hitrostjo raznesel vest, ako bi se bile razmere tam popravile. Linjevičev poročilo, da se polovica armade punta in da si on ne more pomagati, je sla po vsem svetu in od tistega časa ni nobenega glasu več.

Ugibati je popolnoma brezuspešno. Samo počakati je treba, kaj se zgodi. Terorizem vladnih organov, ki obesijo strojevodjo, če noče voziti, pomaga morda za tronotek iz zagate, ali takih revolucionarjev, kakor so ruski, ne vžene v kozji rog. In Witte menda sam ne veruje svoji bahatosti.

Iz stranke.

Lokalna konferenca v Ljubljani. V nedeljo, dne 14. t. m. ob 8. uri dopoldan se vrši v salonu «pri Levu», Marije Terezije cesta, lokalna konferenca s sledečim dnevnim redom: 1. Letno poročilo odbora. 2. Poročilo blagajnika in strankin davek. 3. Časopisje. 4. Volilna reforma. 5. Dopolnilna volitev odbora in imenovanje zaupnikov. 6. Raznoterosti.

Na konferenco so vabljeni vsi somišljeniki in člani lokalne organizacije. Sodrugi, pridite v obilnem številu! Odbor lok. org.

Domače stvari.

Naznanilo naročnikom. Cenjene naročnike, ki so zaostali z naročnino, se vljudno opominja, da jo obnove, da ne nastane nered v dopošiljanju. Pri vsaki pošiljatvi denarja naj se navede, v kateri namen se plača, ker se s tem ne le prihrani dosti poštne, temveč tudi olajša delo.

Uprava «Rdečega Prapora».

„Edinost“ prinaša že nekaj časa dolge članke kot dopise iz Prage, kar bi bilo zelo hvale vredno, ako bi jim bil namen, seznaniti slovenske čitatele z resničnimi razmerami na Češkem, o katerih tudi najbolj navdušeni oboževalci Čehov in slovenske vzajemnosti ne vedo skoraj ničesar. Toda kdor čita pozorno te dolge dopise, opazi lahko, da jim je glavni

namen, delati reklamo za takozvane narodne socialiste, ki so pač narodno veliki šovinisti, socialisti pa pač nikakoršni ne. Kdor bi verjel temu čudnemu dopisniku, bi moral misliti, da je «narodno-socialna» stranka najmočnejša na Češkem, vse drugo da je brezpomembno, češka socialna demokracija pa ravno tolika, da diha. Impozantno gibanje za splošno volilno pravico so uprizorili in vodili «narodni socialisti», socialna demokracija pa je statorala poleg. No, nekaj ljudi je pač tudi na Slovenskem, ki poznajo nekoliko bolje češke razmere, pa bi svetovali «Edinosti», naj se ne blamira tako hudo s svojimi praškimi poročili. Od uredništva slovenskega lista se lahko zahteva, da tudi samo vsaj v glavnih potezah pozna najvažnejše «struje med slovanskimi narodi. «Edinost» bi morala sama vedeti toliko iz novejših češke zgodovine, da ondodni «narodni» socialisti nimajo nobene, količkaj pomembne politične veljave. Njih voditelji so plitki kričarji, kakor Fresl, ali pa komedijanti kakor Klofač; stranka nima svojega obstanka od delavcev, temveč od peščice kapitalistov in «Pravo Lidu» ji je že pred leti dokazalo, da nabira svoje fonde pri kapitalistih, pri nadškofu Skrbenskemu i. t. d., katerim obljubuje, da uniči socialne demokrate, ki pa spriči njenega uničevanja izvrstno uspevajo. Postavljati te narodne socialiste v osredje političnega življenja na Češkem, bi bilo ravno tako, kakor trditi, da je «Amico» najvažnejši italijanski list.

Kaj nameravajo krščanski socialisti? Pretečeni teden se je slišalo, da snujejo krščanski socialisti na Dunaju za sv. trikralje nekako konferenco, katere naj bi se pa ne udeležili samo dunajski krščanski socialisti, temveč vse, kar se v Avstriji imenuje tako. Tudi «Slovenec» je objavil nekako notico, ki je bila zelo mistična. «Ker govore socialni demokratje vedno, da prirede splošno stavko, ako ne dobe take volilne pravice, kakršno zahtevajo, se bodo krščanski socialisti pogovorili . . .» Ako bi bili klerikalci, za katere je pisan «Slovenec», količkaj željni jasnosti, bi bili vprašali, kakšen namen ima ta pogovor. O čem hočejo konferirati, kaj sklepajo? . . . To bi bilo gotovo zanimivo vprašanje, ali vprašal ni nihče in «Slovenec» zato ni bilo treba odgovarjati. O praznikih je bila res taka konferenca, ali naš dopisnik poroča, da je bila popolnoma tajna in da ni mogoče izvedeti, kdo je bil vse tam in kaj se je debatiralo, ali se je sploh kaj zaključilo ali nič? Krščansko-socialni molk o tej stvari je sumljiv. Naši slovenski krščanski socialci bi bili pa pravzaprav dolžni pojasniti. Ako bi same besede kaj veljale, bi bili naši z dunajskimi navzkriž. Spominjamo se: Naši so neprenehoma trdili, da so za splošno in enako volilno pravico; dunajski so za petletno bivanje. Ko so socialni demokratje rekli, da je v tem boju splošni štrajk zadnje orožje, so slovenski pritrjevali; dunajski so bili nasprotni ne le splošnemu štrajku, temveč celo počivanju dela dne 28. novembra. Sedaj pa so sedeli skupaj in skupaj so se posvetovali. O čem? Kako bi zavratno napadli socialne demokrate, ako stopijo v stavko ali ako bi sodelovali? Kdo je zmagal: Dunajčani ali Slovenci? Ali je ostal vsak na svojem stališču? Ali so vendar ostali združeni — z nasprotnimi nazori? Ali pa so se zedinili v tem, da naj vsakdo natakne isto krinko, ki mu v njegovem kraju najboljše kaže? — Sicer za izvedbo splošne stavke ni največjega pomena, kaj pravijo krščanski socialci. Ali pri nas so za splošno volilno pravico tako angažirani, da morajo govoriti, kajti drugače se mora misliti, da je bilo vse, kar so za njo govorili, samo švindel.

Strokovni pregled.

Vsled pasivne rezistence na železnicah je naredilo železničarsko ministrstvo uslužbencem in delavcem razne koncesije in temu zgledu so sledile — pač po hudem boju — tudi privatne železnice. Na vsak način je

bila ta zmaga velikega pomena že zaradi tega, ker se je prvokrat v Avstriji podala vlada v obravnave z uslužbenci in z njih organizacijo, kar je važen precedens za bodočnost in daje organizaciji železničarjev neizmerno povečano veljavo. Tembolj se mora ceniti ta uspeh, ker je bil pred Vrbo znani Wittek železniški minister, ki nikoli ni hotel priznati organizacije in je smatral železničarje za sluge, ki ne smejo imeti lastne volje. Wittek je razvabil finančnega ministra, kajti kadar so železničarji prosili za kako zboljšanje, je enostavno odgovarjal, da ni denarja; nikoli pa ni pri vladi zastopal vseskozi opravičenih železničarskih zahtev. Da je Vrba kmalu po nastopu svoje službe zavrgel ta zistem, je hvale vredno. Lepo je bilo tudi od železniškega ministrstva, da je posredovalo med privatni železnicami in njihovimi uslužbenci. Svote, ki se jih porabijo za zboljšanje razmer, so navidezno velike, kajti samo na državnih železnicah se ima porabiti okrog 5 milijonov kron za zboljšanje.

Vendar pa se pokazuje pri praktičnem izvajanju reform, da so priboljški popolnoma nezadostni; kajti veliko število uslužbencev — ravno v najnižjih kategorijah — in delavcev ni pridobilo čisto nič ali pa komaj 5, reci pet vinarjev na dan. Tudi glede izvedbe avtomatičnega avanziranja so še razni pomisleki.

Razume se, da se pri takih pogovorih navadno ne doseže vsega, kar se želi. Ali ministrstvo je obljubilo, da bode preiskalo vse pritožbe, ki bi prišle, da se ne izpolnjujejo obljube; vrhutega je obljubilo, da izpolni tekom treh let še razne druge želje, ki so jih železničarji že prej izrekli v mnogih memorandumih. To bi bilo vsekakor lepo, ali zanašati se samo na obljube, je nevarno in železničarji morajo že poskrbeti, da si zagotove izpolnitev še na drug način.

Ne da se dvomiti, da je pripisati zadnji uspeh edino organizaciji. To se je jasno pokazalo. Ko je začelo gibanje s pasivno rezistenco na Češkem, ni hotelo ministrstvo slišati ničesar o koncesijah in o pogovorih, temveč kategorično je zahtevalo, naj začno železničarji brezpogojno delati kakor prej. Bil je tudi že pripravljen oklic, da se pozove vse rezerviste, ki so železničarji, na vojaško službo. Šele, ko je organizacija nastopila ter so šli njeni zastopniki v ministrstvo, se je obrnila stvar in takoj so se začela pogajanja. Železničarji brez organizacije ne bi bili dosegli uspehov niti na državni železnici, niti na privatnih.

To pa morajo železničarji sedaj resno vpoštevati. Mnoge nujne želje so še neizpolnjene, in če se hoče doseči še kaj, se je treba takoj polotiti dela. Ako se prespi par let, nastanejo iste razmere, kakor so bile pod Wittekom in deset let morda nimajo železničarji pričakovati nobenega zboljšanja več. Treba je železo kovati, dokler je vroče.

V tem hipu, ko se je ministrstvo začelo ozirati na organizacijo, je nedvomno, da se doseže tem več, čim močnejša bode organizacija. Zadnja leta so železničarji precej spali. Posebno velja to za slovenske in najboljše se opaža to v Ljubljani. Ne sme se pozabiti, da je v Avstriji blizu 280.000 železničarjev. To je ogromno število in moč, ki tiči v njem, je v. likanska. Ali to moč dobe železničarji šele v organizaciji. Doslej jih je komaj do 12 odstotkov organiziranih. Priboljške naj se pa pridobi za vse. Kako je to mogoče?

Ravno sedaj je čas za železničarje, da se poprimejo dela z vso gorečnostjo. Sedaj na delo za organizacijo in tedaj se bode veliko lahko doseglo, ali pa spat, pa ne zahtevati ničesar.

Odbor za sedanjo akcijo na Dunaju je pozval vse skupine, naj zberejo materiala o pritožbah tistih, ki mislijo, da so bili oškodovani pri zadnji akciji. Odbor uredi potem ves material in pojde k ministrstvu. Treba je, da se to vestno sestavi. Ali če pojde odbor k vladi, pa ne bode mogel zatrditi, da

stoje za njim vsi železničarji, tedaj gre zaman in povrne se s praznimi rokami. Vse drugače hode, ako se lahko sklicuje, da so železničarji organizirani in da so zahteve odpora v resnici zahteve železničarjev.

Zato velja sedaj parola za železničarje: Vsi v organizacijo! Kdor ostane v takem času doma, mesto da bi se pridružil svojim tovarišem v boju, zasluži res ime izdajalca. Upajmo, da se zbuje tudi slovenski železničarji iz dolgega spanja. Ako se organizirajo, kakor je treba, pride kmalu tudi za nje boljši čas.

Kadar je država delodajalec... Razni idealisti trdijo, da je sedanja država najkrasnejša in najpravičnejša organizacija v sedanji družbi. Ako bi bilo to resnično, bi se moralo pričakovati od države povsod dober zgled, posebno pa tam, kjer jo privatni ljudje lahko posnemajo. Tako bi morala biti vzorna tudi na socialnem polju — in tukaj še prav posebno. Ali če se le količkaj zasleduje njeno favnanje, se kmalu opazi, da je izkoriščanje in profit ravno tako njeno, kakor vseh privatnih kapitalistov načelo. Zadnji meseci so razsvetili to v Avstriji z bengalično lučjo. Na vseh avstrijskih železnicah je bila pasivna rezistenca za zboljšanje gmotnih razmer dotičnih uslužbencev in delavcev. Začelo pa je to gibanje na — državnih železnicah. Kmalu pa so imeli časopisi vse polno poročil o gibanju poštinskih uradnikov, državnih uradnikov itd. Od vseh strani prihajajo tožbe in ker so se tudi državni uslužbenci končno privadili, pritoževati se v javnosti, se lahko kontrolira njihov zahteve. Da se vsem tem uslužbencem slabo godi, je jasno. Kar zahtevajo, je malo. In če bi bila država tako idealna, kakor nam pripovedujejo, ne bi bila čakala na pritožbe, temveč bi bila že davno sama storila kaj resnega za zboljšanje položaja. Zgodilo pa se ni nič in zato se javljajo uradniki glasneje. Tudi uradniki in pomožni uradniki c. kr. poštne hranilnice na Dunaju so se oglasili. Sklicali so nekoliko shodov, da bi se pogovorili o svojih razmerah in da bi sklenili memorandum, v katerem bi naznanili svoje zahteve ravnateljstvu. Ali dolgoletna pohlevnost se je maščevala nad njimi. Ravnateljstvo se je privadilo misliti, da so uradniki nekaj takega kakor sužnji, ki sploh ne smejo zahtevati ničesar, temveč morajo izročiti vso svojo usodo predpostavljenim. Ko je direktor Schuster izvedel, da so uradniki priredili nekaj shodov, je takoj poklical nekatere pa jih je precej radikalno ozmerjal. Uradniki, pa naj so še tako državni, so seveda ravno tako državljani, kakor vsi drugi prebivalci in nihče jim ne more braniti, da bi se posluževali svojih državljanskih pravic. To pa ni šlo v glavo njihovemu ravnatelju, kakor take stvari sploh ne gredo v glavo mnogim c. kr. predpostavljenim. Gospod Schuster je prepovedal «svojim» uradnikom vsako agitacijo, dejal jim je, da bodo morali delati tako kakor bode zahteval, tudi čez čas tako kakor se bode njemu zdelo potrebno in na vse zadnje so prišli še trije uradniki v disciplinarno preiskavo.

Kmalu na to se je zgodilo nekaj nezasičanega. Uradniki poštne hranilnice so morali delati tudi na dan sv. treh kraljev. Zadnji čas so imeli toliko dela, da so bili vsi že izmučeni do skrajnosti. Treba si je samo predočiti, da imajo ti ljudje opraviti s samimi številkami; uro za uro pisati številke, sestaviti računi in paziti, da se jim ne vrine kakšna pomota. Tega ne izdrže živci, če bi bili tudi iz železne žice brez izdatnega počitka. In tako so morali delati tudi na omejenem dan. Pri tem je prišlo nekemu uradniku slabo, kar pač ni čudo. Njegovi tovariši so zahtevali, naj se telefonira po rešilno družbo. Ravnateljstvo pa ni hotelo in šele privatnim potom so kolegi poklicali rešilno družbo. Že to je razburilo vse. Ko je pa prišel rešilni voz, se je nervozna razburjenost polastila še mnogim drugim, itak že oslabljenih uradnikov in vsak hip je komu prišlo slabo, voz za

vozom je poslala rešilna družba in 11 uradnikov je morala odpeljati.

To ilustrira suženjstvo državnih uslužbencev. A do najnovejšega časa ni prišlo temu sloju na misel, da bi se tudi uradniki morali organizirati, ako nočejo čakati, da pride njih beda do skrajnosti.

To pa je tudi nauk za delavstvo, ki zopet lahko vidi, kam vodi indiferentizem in pomanjkanje organizacije. Ne le delavci v državnih podjetjih: Na državnih železnicah, v tobačni tovarni, v erariškem rudniku, temveč tudi delavci v privatnih podjetjih se iz takih dogodkov lahko nauče, da se njih razmere nikoli ne bodo zboljšale, pač pa da se lahko poslabšajo še bolj, ako si ne oskrbe močne organizacije, ki jih lahko krepijo in brani. To naj bi vpoštevali zlasti naši slovenski državni in privatni uslužbenci in delavci, ki še vedno ne znajo dosti ceniti organizacije.

Občni zbor podružnice „Unije“ v Trbovljah se je vršil dne 7. t. m. ob jako dobri udeležbi. Predsedoval je bivši predsednik sodrug Ratajc. Dohodki zadnjih 3 mesecev so: za oktober K 810.83, za november K 1114.20, in za december K 986.93, torej skupno 2911 K 96 h. Tajniško poročilo je podal sodr. Lnhart. Volitev je imela sledeči uspeh: Kogovšek (163 glasov), Soln (136), Weber (248), Ocvirk (252), Sodja (122), Petan (235), Novak (190), Rinaldo (110), Mozetič (237), Skorjanc (139), Košak (145). To je tedaj novi odbor. Upati, da s tem občnim zborom prične novo delo!

Shodi.

Judendorf pri Ljubnem. Veliko število slovenskih rudarjev je vedno na Gornjem Štajerskem, čeravno se zelo izmenjujejo. Danes pridejo čez nekoliko tednov pa zopet odidejo — večinoma naprej v Nemčijo ali pa v Ameriko. Alpinski družba rada sprejema slovenske rudarje, ker so še vedno bolj skromni kakor nemški. Mnogo je takih, o katerih se lahko pravi, da se jim sme sekati drva na hrbtu. Seveda s časom že občutijo, da je to pasje življenje, pa odidejo v svet. Ali družbi je to ljubše, kakor da bi zahtevali boljšo plašo. Novi rudarji, ki pridejo s Slovenskega, so zopet zadovoljni z malim. In tako se razmere nikoli ne poboljšajo.

Da se tudi slovenskim rudarjem pojasni njihov položaj v sedanji družbi in se jih seznaniti s koristjo, ki jo ima delavec od organizacije, je bil v nedeljo, 7. t. m. dopoldan tukaj javen rudarski shod. Udeležba je bila zelo velika. Tudi nemških sodrugov je prišlo mnogo, dasiravno so vedeli, da je shod namenjen slovenskim delavcem. Poročal je sodrug Elbin Kristan. V svojem poučnem govoru je pokazal, kaj pomeni premog, rudarstvo in vsled tega tudi premogar v sedanji kapitalistični družbi, kakšen je njegov položaj in kakšen bi moral biti. Potem je razložil naloge organizacije in jako poljudno je dokazal, da delavci ne morejo pričakovati brez organizacije nobenega zboljšanja. Govoril je dve uri in pol slovensko in njegovo poročilo je naredilo velik vtisk. Da niso prišli nemški sodrugi zastoj, je govoril potem še pol ure nemško.

Na shodu se je pokazalo vsestransko veliko zanimanje. Treba je pa sedaj, da sodrugi, ki so bili tam, tudi dalje agitirajo, kajti za tiste, ki ne pridejo na shode, bi bilo najbolj potrebno, da bi slišali, kaj se tam govori.

Dopisi.

Dunaj, 9. januarja. Tukajšni socialni demokratje so priredili sinoči devet shodov z dnevnim redom: Kako stoji z volilno pravico. To je bilo že potrebno. Kajti ker se je delavsko gibanje meseca decembra nekoliko pogleglo, so razni krogi začeli misliti — kakor

v Ljubljani «Slov. Narod» — da so delavci izgubili zanimanje za volilno pravico. To bi bilo seveda nacionalcem, klerikalcem in njihovim rezervi: krščanskim socialcem, zelo ugajalo. Ako gredo delavci spat za peč, bi se lahko naredilo z volilno reformo čisto po srečo za kletih sovražnikov splošne in enake volilne pravice in končno bi se še Lueger po svoji stari navadi pobahal: Samo meni je zahvaliti reformo.

Na take ideje prihajajo samo ljudje, ki jim je popolnoma neznano mišljenje delavstva. Dunajski krščanski socialisti ne znajo narediti ničesar brez povelja od zgoraj. «Krščansko socialna delavska stranka» — to je sploh samo njen «vodja» Kunschak. V glavah takih ljudi se kaj lahko narodi misel, da se na vsem svetu ne more zgoditi nič brez komande od kakšnega «zgoraj». Saj mislijo celo, da je ruska revolucija «narejena».

Kdor je bil dne 31. oktobra na Dunaju, se mora smejati takim nazorom. Nepozabljen je tisti dan, kakor še nekateri drugi dnevi lanskega leta. Dopoldan je prišla brzovjaka, ki je naznanila začetek carjevega manifesta. Nadaljevanje in konec je prišel opoldan. V mestu se je zvedelo zanj popoldan. Delavstvo je bilo v tovarnah. Večina bi bila čitala manifest šele drugo jutro v «Arbeiter-Zeitung». Toda zaupnikom ni dalo miru. Na kolesih so se odpeljali v vse okraje in po tovarniških zaupnikih so naznanili delavcem glavno vsebino manifesta. Nihče ne more opisati, kakšen vtisk je to naredilo na delavstvo. Ljudje so pač ostali v tovarnah, delali so, ali — kako! Vse je bilo kakor v mrzlici. In povsod je vladala enaka misel, ki jo je ponavljalo tisoč in tisoč ust: Na Ruskem splošna volilna pravica, v Avstriji pa ne? Po šesti uri zvečer je ozivilo na Ringu, kmalu je vse mrgolelo ljudstva, ki se je kar trgalo za posebno izdajo «Arbeiter-Zeitung». Bilo je treba videti tiste obraze! — In potem navdušenje, ki je vladalo na shodu v Sofiensalle tri dni pozneje. In krvava demonstracija po shodu. Pa vse to mislijo izvestni krogi, da se lahko narodi! Zato tudi ne razumejo, da so delavci lahko nekoliko tednov tihi, ne da bi pozabili na svojo zahtevo.

Sinoči se je pokazalo, da se motijo vsi, ki mislijo, da se bode delavce opeharilo z volilno reformo. Šest shodov je bilo, ali kakšnih! Največje dunajske dvorane so bile polne, nekatere celo tako, da se je zdelo človeku kar nevarno. Govorili so večinoma samo referenti, med njimi tudi poslanca dr. Ellenbogen in Schuhmeier. Pa tudi ni bilo treba, da bi se bilo mnogo govorilo. Bilo je dosti, pogledati s tribine na obraze delavcev, ki so stali zbrani na tisoče, pa slišati neštevilne medklice. Bil sem nekaj časa na shodu, kjer je govoril Schuhmeier. Dejal je med drugim: «Ako mislijo, da smo zaspali pa bodo poskusili, ogoljufati nas, pojedemo zopet na ulico». Takrat se je razlegel orkan pritrdjevanja po dvorani in ako bi bil govornik dejal: «Pojdimo takoj!», sem prepričan, da bi se bila množica brez pomisleka vsula ven; in če bi bil rekel: «Ne ulice so zaprte!», pa tudi to ne bi bilo zadržalo nikogar. Nekaj časa sem bil pri Slambergerju in tudi tam je bila enaka odločnost in enako navdušenje. Med poslušalci je bilo povsod tudi mnogo žensk.

Pravijo, da je vlada že izdelala svoj načrt in da se hoče sedaj na podlagi svoje osnove pogovarjati z raznimi strankami. Tudi današnja «N. Fr. Presse» trdi to. Mogoče. In končno tudi ni napačno, ako ima baron Gautsch le toliko odločnosti, da se upre vsem neopravičnim zahtevam. Priznamo, da se v medsebojnih konferencah prizadetih faktorjev lahko napravi tudi nekatere koncesije, ako ne preobrnejo načela splošnosti in enakosti. O proporcionalnem zistemu n. pr. vladajo različna mnenja. Nekateri se mu sploh upirajo, drugi ga zagovarjajo, tretji so zanj v velikih mestih, ki volijo več poslancev. Dopisnikovo mnenje je, da je proporcionalni zistem na vsak način najpravičnejši in da je

povsod primeren. Ako se pravi, da je kompliciran, je to pravzaprav pomota. Posamezni volilec glasuje ravno tako, kakor pri navadnih volitvah; računati morajo samo volilne komisije. In od teh bi se pač lahko pričakovalo, da znajo tudi proporcionalni račun. Po mojem mnenju torej ne bi bilo nikjer težav in najbolj primerno bi se mi zdelo, da se vpelje povsod enak sistem, torej povsod proporcijo. To bi bilo gotovo manj komplicirano, kakor za vsak kot drug način. Toda če n. pr. na Gornjem Avstrijskem nihče ne mara proporcije, dobro; naj se jih ne silí. V takih vprašanjih so torej koncesije mogoče. Semtertja utegnejo pogovori koristiti tudi za razdelitev volilnih okrajev, ako so tisti, ki se pogovarjajo, pametni in pravični in če so pri pogovorih vsi, ki so interesirani. Ako se hoče sestaviti narodno namršane okraje, bodo marsikje težave. A če je mogoče, na Štajerskem razdeliti okraje v nemške in slovenske, tako da volijo res Nemci zase, Slovenci pa zase, ali če bi bilo to samo tako mogoče, da volilni okraji ne bi bili popolnoma enaki po številu prebivalcev in Nemci bi se s Slovenci dogovorili glede tega vprašanja, bilo bi to dobro. Seveda ne verujemo preveč v dobro voljo niti na eni niti na drugi strani. In čisto narodnih okrajev sploh ne bode, dokler bodo okraji razdeljeni po zemljišču. Kam naj n. pr. vtaknejo Slovence na Gornjem Štajerskem, kam kočevske Nemce na Kranjskem?

Ali to so sploh vprašanja narodne avtonomije, ki ne bode rešena, preden je izvedena volilna reforma.

Take koncesije, ki ne oskrunijo načela, so torej mogoče. Na noben način pa se ne sme računati na to, da bi delavci molčali, ako bi se poskusilo slepariti. Volilna pravica mora biti splošna in enaka, to je glavno. V tem oziru ni nobenega popusta, absolutno ne, in kdor misli v kalnem ribariti, se bode zmotil.

To je dunajsko delavstvo sinoči jasno povedalo in zlasti odločno je protistralo proti zahtevi podaljšanega, bodisi petletnega bivanja, kakor hoče Lueger, bodisi dveletnega, kakor namerava baje vlada. Volilna pravica, ki je zaprta za stotisoč delavcev, ni splošna in zato ne bodo delavci pripustili nobenega barantanja. Bila je že izrečena v Avstriji beseda: Politična stavka. Kdor še prej ni vedel tega, pa je bil sinoči na socialno demokratičnih shodih, je lahko prišel do prepričanja, da to ni prazna beseda. Preden se pusti delavstvo opehariti za svojo pravico, porabi rajši tudi to orožje.

Tako ni samo na Dunaju, temveč tudi na Češkem, na Moravskem, v Galiciji, po celi državi — in gotovo tudi na Slovenskem.

Paznoterosti.

Neravaden minister je vsekakor John Burns, član nove angleške vlade. Njegovo ime je tudi v delavskih krogih znano, kajti John Burns je bil sam delavec, vodja brezposelnih delavcev in socialist. Zlasti kot neustrašen agitator med brezposelnimi je prišel na glas. Socialni demokrat že dolgo ni več in angleško socialistično časopisje mu je tudi zamerilo, da je prevzel ministrski portfelj. Sedaj pa dežujejo nanj napadi z druge strani, namreč s konservativne in sicer zaradi volilnega oklica, ki ga je ravnokar izdal spričo predstoječih volitev za angleški parlament. Za aktivnega ministra je oklic pač originalen. John Burns pravi v rjem: «Obljubujem, da bode veljala v mojem uradu samo zasluga in značaj in da naj eta pogum in zmožnost zasluženo popeševanje. Javna uprava naj ne bode p ljetno počivališče za nevedne višje razrede in služba v uradih ne bodi dolgočasen presledek, v katerem prebiva pozlačena nezmožnost od 11. ure dopoldan do 4. popoldan. Narasčajočih potreb velikega naroda ne morejo zadovoljiti politični besedoslovci. Ako bodem izvoljen, bodem deloval proti

krivičnim vojnam in proti roparskim napadom denarja lačnih slojev na naše davkoplachevalce. Sem za supremacijo (večjo moč) meščanskih, sodnijskih in parlamentarnih instanc nad uradno, vojaško in birokratično karto, bodisi na Angleškem, bodisi v kolonijah.» Potem se izjavlja Burns za dalekosežno zakonodajno neodvisnost Irske, za diete poslancev, za splošno volilno pravico za moške in ženske, za vpeljavo ožjih volitev, za triletno zakonodajno dobo parlamenta, za odstranitev «hiše lordov» (gosposke zbornice), za določbo zemljiščne rente potom razsodišč, za povišanje davkov bogatih veleposestnikov in sploh bogatih stanov ter za osemurni delavnik.

Edisonovo proročanstvo. Ob novem letu se je zopet oglašil znani ženialni izumitelj Tomaz Edison in njegove najnovejše vesti pričajo človeštvu najzanimljivejše slike bodočnosti o razvoju na polju elektrike pred očí. Angleški tednik «Englisch Mehanie» objavlja najznamenitejši del Edisonovih izvajanj v sledečem: «Nahajamo se na začetku nove dobe svetovne zgodovine. Prav nič se ne bi čudil, ako bi se zbudil enega jutra pa bi slišal, da je eden izmed 300.000 učencjov celega sveta odkril skrivnost, kako se pridobiva elektriciteto direktnim potom in bi tako nastala popolna revolucija v človeških razmerah.» S temi besedami začenja Edison svoje proročanstvo o bodočnosti elektrike!

«Prva velika izpremena v pridobivanju elektrike napravi kopanje premoga v ta namen nepotrebnim. Namesto da bi se kopal premog iz zemlje, nakladalo na vozove, pa na sto in sto kilometrov daleč vozilo, da se ga spravi pod kotel, seže in pretvori v silo, napravimo priprave na izhodih premogokopov, proizvajamo tam moč, pa jo razširimo po bakrenih žicah na vse strani, kjer jo ravno potrebujemo. Nesmiselno je, tako rekoč na kolesih transportirati premogokope. Deset tisoč konjskih sil prenesemo po žici hitreje in ceneje, kakor če naložimo primerno oglje na železnico. Vse pokazuje, da se bode v bližnji bodočnosti proizvajalo elektriko v posebnih silo nabirajočih postajah na izhodih premogokopov za splošno porabo.

Elektrika odpravi kmalu konje in problem prometa v mestih bode rešen. Moja nova električna baterija akumulatorjev provzroči, da bode električna sila cenejša kakor konjska. Spomladi pridemo tako daleč, da spravimo lahko novo baterijo na trg. Tedaj se bode potrebovalo samo za polovico toliko prostora, kakor pri konjskem prometu, doseglo pa se bode dvojno hitrost. S pomočjo elevatorjev se spravi baterije lahko tudi v višja nadstropja, da se jih rabi tam. Samo tla v Novem Jorku, ki se jih bode prihranilo vsled nepotrebnosti hlevov, bodo vredna najmanj 90 milijonov kron. Ravno tako gotovo je za bodočnost, da dosežemo s pomočjo brzvoja brez žice lahko vsako ladjo na morju. Vsa vodena moč na zemlji bode porabljena za proizvajanje elektrike. Gibanje je začelo in napreduje jako hitro. V Kaliforniji prenašajo električno silo že na 274 angleških milj. Na ta način gonijo cestne železnice in razsvetljujejo mesta.

S praktičnega stališča je najhujše pri problemu elektrike, da se dobi samo 15 od-

stotkov moči iz sežganega premoga, 85 odstotkov pa jih gre skozi dimnik. Ako bi mogli najti direktni način proizvajanja, da bi izrabili vso silo premoga, bi se električna sila tako pomnožila, in postala bi tako cenna, da bi res začela nova doba. Posledice takega odkritja bi bile nedogledne, ako bi se proizvajalo elektriko direktno iz premoga in bi se pri porabi parnih kotlov in strojev lahko izrabilo vso silo. Za poskus sem sežgal skupaj ogljik s čilisalpetron v elektrolitu in tako sem dobil elektriko. Ali ni to znanstven uspeh. Bilo bi predrago, na ta način proizvajati silo v trgovinske namene. Kadar pa pride omenjeni izum, postane parni stroj nepotreben.

Takrat dobimo tudi zanesljive zračne ladje, v katerih bodo potniki varni. Upam, da uzrem še pred smrtjo, kako letajo take ladje po zraku. Seveda ne verujem da bodo letale kdo ve kako visoko. Ali dvigale se bodo nad hiše in nad drevje. Tedaj bi se lahko tudi ladje z elektriko vodilo preko morja. V treh dneh bi se prišlo čez atlantični ocean. Električna bi bila tako poceni, da bi vsakdo rabil električno razsvetljavo. Za železnice bi se rabilo le majben del sedanjih izdatkov. Mesto Novi Jork bi bilo n. pr. lahko razsvetljeno kakor podnevi, ne da bi se stroški kol čkaj povišali.

Sodrugji, Delavci, berite in širite svoj list „Rdeči prapor“!

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni delavski hiši.

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni gostilni, kavarni in brivnici, kamor delavci zahajajo.

Naročnina znaša: Za avstro-ogr. kraje: za celo leto K 5.44, za pol leta K 2.72, za četrt leta K 1.36. — Za Nemčijo: za celo leto K 5.96, za pol leta K 2.98, za četrt leta K 1.49. — Za Ameriko: za celo leto K 7.28.

Posamezne številke stanejo 10 vin.

V Ljubljani je v sledečih tobakarnah „Rdeči prapor“ naprodaj:

Blaž, Dunajska cesta.
Bizjak, Bohoričeve ulice 10.
Francot, državni kolodvor, Sp. Šiška.
Hotel „Union“, Miklošičeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Kušer, Sv. Petra cesta.
Pichler, Kongresni trg 3.
Svatega, Glavni trg.
Šešark, Šelenburgove ulice.
Gostilna Traun, Glince pri Viču.
Gostilna Podgorelec, Rožna dolina.

V Trstu:

Lavrenčič, Piazza caserma.
Može, via Miramar.

V Gorici:

Krebelj Peter, Kapucinske ulice 1.

Organizija

je podlaga vsakega boja. Brez organizacije je vsaka zmaga nemogoča.

Delavci!

Spominjajte se na to v sedanjem bojovitem času! Delavec, ki ni organiziran, škoduje več, kakor odkriti nasprotnik.

Kavarna

„Unione“

preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva kooperativistično urejena
gostilna
v ulici S. Giovanni v Trstu.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina, direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter-Zeitung» in «Laboratore».